

1.01 Izvirni znanstveni članek

ČLANKI IN RAZPRAVE
ARTICLES AND DISCUSSIONS

UDK 323.1(436.4)"1880/1913":627.5(497.412)

Prejeto: 18. 9. 2024

**Ali je bila »regulacija Drave žrtev slovenske
obstrukcije«?**
**Dravske poplave in regulacije dolvodno od Maribora in Ptuja
med prelomom stoletja in prvo svetovno vojno***

FILIP ČUČEK

znanstveni sodelavec

Inštitut za novejšo zgodovino, Privoz 11, SI-1000 Ljubljana

e-pošta: filip.cucek@inz.si

Izvleček

V načrtih avstrijske (in štajerske deželne) vlade je bila vse od 80. let 19. stoletja regulacija Drave od Maribora do Središča ob Dravi, toda vsi posegi dvojne monarhije so se na koncu izkazali za nekoliko temeljitejša vzdrževalna dela. Za kaj več je zmeraj zmanjkalo denarja, nakar je na koncu monarhijo prehitela prva svetovna vojna.

To je bil tudi čas poostrenih nacionalnih odnosov v monarhiji. Nemška deželnozborska večina v Gradcu je na prelomu stoletja kot sredstvo nemško-slovenskega političnega obračunavanja skušala uporabiti vse mogoče. Slovenske poslance, ki so zaradi neizpolnjevanja svojih zahtev vse bolj izkoriščali obstrukcije, so med najdaljšo (1910–13) obtožili, da so s svojim početjem onemogočili sprejem proračuna in posledično izvajanje rečnih regulacij na Dravi.

Ključne besede:

poplave,
regulacije,
reka Drava,
Maribor, Ptuj,
Ormož, Središče
ob Dravi,
nacionalni odnosi,
deželnozborska
obstrukcija

Abstract

WAS THE "REGULATION OF THE DRAVA RIVER A VICTIM
OF SLOVENIAN OBSTRUCTION"?
THE DRAVA FLOODS AND REGULATION DOWNSTREAM OF MARIBOR AND
PTUJ BETWEEN THE TURN OF THE CENTURY AND THE FIRST WORLD WAR

The Austrian (and Styrian provincial) government had been planning to regulate the Drava River from Maribor to Središče ob Dravi since the 1880s, but all the interventions of the dual monarchy ultimately turned out to be somewhat more thorough maintenance work. There was always a lack of money for additional needs, and the monarchy was eventually overtaken by the First World War.

This period was characterised by a notable tension in the national relations within the monarchy. At the turn of the century, the German provincial assembly majority in Graz tried to use everything possible as a means of Ger-

Key-words:

floods,
regulations,
Drava River,
Maribor, Ptuj,
Ormož,
Središče ob Dravi,
national relations,
provincial
assembly
obstruction

* Raziskava je bila opravljena v okviru raziskovalnega programa št. P6-0280 *Ekonomska, socialna in okoljska zgodovina Slovenije*, ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

man-Slovene political reckoning. Slovenian assembly members, who increasingly exploited obstructions due to the failure to meet their demands, were accused during the longest period of obstruction (1910–13) of preventing the adoption of the budget and consequently the implementation of river regulations on the Drava River.

Uvod

»Pred dobrim mesecem so se pričela na več mestih regulacijska dela na Dravi, in to posebno v bližini Ptuja, kjer so bila najbolj potrebna. S tem se je končno začelo reševati življenjsko vprašanje predelov na Dravi, bodisi nad ali pod Ptujem. Pa tudi prebivalci teh predelov si bodo pri tem nujnem reševanju vprašanja regulacije Drave gotovo globoko oddahnili, ker bo po izvršenih delih obvarovanih več sto oralov najboljše plodne zemlje.«¹

Šele leta 1940 je štajerski časnik optimistično naglašal konec več desetletne agonije okrog celostne regulacije reke Drave gor- in dolvodno od Ptuja. Ta naj bi bila v naslednjih letih končno narejena na način, ki términu regulacija pritiče. Sistematična regulacija Drave od Maribora vse do Središča ob Dravi je bila sicer že v načrtih avstrijske (in štajerske deželne) vlade, a konec koncev je šlo pri izvedbi bolj ali manj za posege lokalnega značaja. Za kaj več je zmeraj zmanjkalo denarja, nakar je na koncu monarhijo prehitela prva svetovna vojna. V drugi polovici 20. let (20. stoletja), v času prve Jugoslavije, je bila sicer (pod Ptujem) narejena manjša regulacija (v dolžini 6 km),² ki je bila pravzaprav sanacija dotrajanega območja. Bolj ali manj je šlo za večja vzdrževalna dela, medtem ko je za celovitejšo regulacijo ponovno zmanjkalo sredstev, tako da so tozadevne načrte predstavili šele v drugi polovici 30. let.³ A z začetkom regulacije se je zopet odlašalo. Na začetku 40. let so (sicer velikopotezno zastavljena) dela le stekla, toda situacija takrat ni bila več nič kaj rožnata; v Evropi je že divjala druga svetovna vojna, tako da je bilo z regulacijo že čez slabo leto, ko je vojna zajela tudi Jugoslavijo, dokončno konec (oziroma je morala počakati boljše, tj. poveljne čase).

A vrnimo se v avstrijsko ustavno dobo. Tedaj je bilo uravnavanje (plovnih) spodnještajerskih rek, kar se tiče prometa, (v finančnem smislu) v rokah štajerskega namestništva; v ostalih zadevah (poplave, regulacije in podobno) si je stroške (običajno pol-pol) delilo z deželo (nekaj so prispevale še ostale zainteresirane stranke).⁴ Toda deželni odbor je (deželni) denar (pogosto) raje namenjal za razvitejše (in bolj nemške) štajerske predele,⁵ zato ni nič čudnega, da so slovenski spodnještajerski poslanci v Gradcu proti koncu 19. stoletja postajali vse bolj nestrpni in nezadovoljni z deželnozborsko politiko. Že sredi 80. let so sredi proračunske debate zapustili deželni zbor, češ da raje gredo, kot da so tam zaman. Na prelomu stoletja so večkrat odgovorili z deželnozborsko abstinenco, poleg tega so z geslom »proč od Gradca« radikalizirali svoj politični nastop (v letih pred vojno je to zahtevalo nekakšno samoupravo za Spodnjo Štajersko). A v Gradec so se vedno znova vračali. Toda zaradi nevzdržnih razmer v štajerski prestolnici (podpora raznim nemškim nacionalnim društvom iz

¹ Slovenski gospodar, 1. 5. 1940, str. 10.

² Prim. Slovenski gospodar, 8. 11. 1928, str. 7, 8.

³ Prim. Jutro, 17. 4. 1937, str. 5.

⁴ Občine, okraji, posestniki. Prim. Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Steiermärkischen Landtages, 19. Sitzung, 25. 1. 1866, str. 384–385. Gl. tudi npr. SI AS 1104, šk. 1, Preliminare pro 1898.

⁵ Npr. Domovina, 3. 11. 1903, str. 1.

deželnega proračuna in zavračanje številnih slovenskih predlogov) so v nadaljevanju največkrat posegli po obstrukciji (najdaljša (med februarjem 1910 in jesenjo 1913) je (z izjemo kratkih presledkov) popolnoma ohromila delovanje deželnega zbora).⁶ Svojim volivcem so pojasnjevali, da v Gradcu sicer zastopajo »gospodarske, narodne in politične želje« prebivalstva, toda

»nemška večina deželnega zbora je iz narodne nestrpnosti dosledno prezirala naše najvažnejše zahteve in se nazadnje celo povspela do drznosti, da je hotela ustvariti zakone, ki bi pomenjali našo narodno smrt. Vsled tega smo morali prijeti za najskrajnejše orožje, ki nam je v deželni zbornici na razpolago, nastopili smo z obstrukcijo. Zabranili smo z govori in predlogi, da bi se dovolil nemški večini denar za njeno krivično vladanje, obstruirali smo proračun.«⁷

Ostrina nacionalnih odnosov je bila v letih pred prvo svetovno vojno izredna tako na Spodnjem Štajerskem kot tudi v Gradcu ter segala v vse pore javnega in zasebnega, političnega in gospodarskega življenja. V teh razmerah je nemška stran skušala slovensko obstrukcijo prikazati v kar najslabši luči oziroma jo izkoristiti v svojo korist. Kot sredstvo obračunavanja so namreč uporabljali vse mogoče, v tem primeru rečne regulacije, ki da so jih blokirali prav slovenski poslanci. Po pisanju slovensko pisanega ptujskega nemškega časnika *Štajerc* so bili oni krivi za to, da se prepotrebne regulacije Drave v deželnem zboru niso mogle nadaljevati.

»Edino deželni zbor štajerski bi moral še dovoliti, da se potrebni deželni prispevki izplačajo. V tem trenutku pa so preprečili slovenski poslanci delovanje deželnega zbora, vključno temu, da so ti poslanci ravno zastopniki onih občin, katere so vsled povodnji v največji nevarnosti in katere bi regulacijo Drave najbolj potrebovale. /.../ Čisto slovenske vasi Zabovce in Nova ves, kjer se bregovi že trgajo, so v nevarnosti, da bi ob povodnji Drava odnesla hiše, gospodarska poslopja, vrte in zemljišča, kajti tukaj ravno je Drava že večkrat tudi pri mali povodnji veliko škodo povzročila.«

Ptujski list je opozarjal, da je nedokončana regulacijska dela tudi težko varovati in vzdrževati, vendar si je v bistvu prizadeval zanetiti nov (nacionalni) nemir v deželi (oziroma pridobiti kakšnega volivca več na deželi). *»Ni čuda, da se obrača jeza slovenskega ljudstva (zlasti na progi Maribor-Središče) proti slovenskim poslancem. /.../ Odgovornost, ki so jo vzeli slovenski poslanci s svojim nastopanjem na-se, je nedogledna, kajti prva prihodnja povodenj zamore že uničiti vse dosedanje zgradbe, ki so milijone koštale, nadalje pa tudi spraviti v nevarnost človeška življenje.«⁸*

Slovenska stran je seveda takšne in drugačne nemške obtožbe ostro zavrnila; slovenska obstrukcija da ni imela nobenega vpliva na regulacijo Drave, saj da jo je že leto prej ustavilo poljedelsko ministrstvo, ko nemška deželnozborska večina ni hotela zagotoviti potrebnih sredstev.⁹ *»Glede uravnanja rek, kakor Sotle, Mislinje, Dravinje, Drave, Mure, Save, Sromeljščice, Gabrnice, Ščavnice itd. nas*

⁶ Po deželnozborskih volitvah v splošni kuriji (20. septembra 1904) je imela slovenska stran v Gradcu deset poslancev, s čimer so lahko samostojno vlagali dopolnilne predloge k zakonom. S tem so dobili novo »orožje«, možnost obstrukcije, ki so jo (zaradi neupoštevanja njihovih zahtev) s koristjo uporabljali in z (večinoma nepotrebnimi) vložki motili seje. – Čuček: Ivan Dečko in njegov zadnji deželnozborski mandat, str. 36. Prim. Marko-Stöckl: Der steiermärkische Landtag, str. 1683–1718, tu str. 1706–13; Čuček: *Svoji k svojim*, str. 94–97.

⁷ *Slovenski gospodar*, 10. 2. 1910, str. 1.

⁸ *Štajerc*, 7. 7. 1912, str. 1.

⁹ *Slovenski gospodar*, 10. 3. 1910, str. 1.

je tolažila s praznimi obljubami za bodočnost.»¹⁰ Poslanec Mihael Brenčič je na seji ptujskega okrajnega zastopa konec leta 1912 izjavil, da je slab finančni (in siceršnji) položaj v deželi posledica obstrukcije nemških konservativcev in ne dvanajstih slovenskih poslancev, pri čemer bo slovenska obstrukcija trajala tako dolgo, dokler nemška večina v deželnem zboru ne bo finančno podprla regulacije Pesnice in Drave.¹¹ Sicer je že »od prvega hipa obstrukcije slovenska kmečka stranka javno in odkrito izjavljala, da bo ljudstvu treba v tem boju za enakopravnost v deželi prinašati tudi žrtev na gospodarskem polju,« toda poudarjala, da so

*»te žrtve tako majhne in na drugi strani dobre posledice slovenske obstrukcije tako velike. /.../ Ako bi slovenske obstrukcije ne bilo, bi davkoplačevalci po celi deželi sedaj že tretje leto plačevali zvišane deželne doklade. /.../ Deželne blagajne bi bile za kratek čas prenapolnjene, toda kdo si upa trditi /.../, da bi imel Slovenski Štajer od tega posebnih koristi? Slovenec bi dajal državi večje davke, deželi večje doklade, zraven pa prosjačil za vsako drob-
tinico z mize bogatega nemškega gospoda ter stradal.«¹²*

Dravske regulacije na prelomu stoletij

Ne glede na napeto (predvojno) situacijo so »sistematične« regulacije Drave (ki bi jih lahko v bistvu označili kot temeljitejša vzdrževalna dela) potekale vse od 90. let 19. stoletja naprej. A čeprav je »bivša avstrijska državna uprava tekom let le zgradila na progi Maribor–Središče skupaj 35 raznolikih varnostnih in obrežnih zgradb na mestih, kjer se je takrat zdela potreba največja,« pa »pri vodi takega značaja, kakor je Drava, posamezne zgradbe ne pomenijo dosti, ker je še nebroj nevarnih mest, ki so varstva nujno potrebna.«¹³ Sicer je Avstrija z manjšimi (izrazito lokalnimi) popravki reke dolvodno od Maribora začela že na začetku 70. let,¹⁴ pri čemer je leta 1873 celo »izdala naredbo, da se sestavi načrt regulacije od Ptuja do Bukovcev.«¹⁵ Projekt, vreden okrog 200.000 gld., je predvideval konec poplav pod Ptujem (oziroma vsaj zmanjšanje cca. 2.000 hektarjev inundacijskega območja), kjer so še pomnili, kako je pred pol stoletja¹⁶ odneslo cele vasi in stanovanjska poslopja, zalilo površine in uničilo pridelek.¹⁷ Toda vse je potekalo (pre)počasi, dokler niso »leta 1882. in jeseni leta 1883. nastale velike poplave« in je

»avstrijsko notranje ministrstvo izdalo novo naredbo, da se sestavi načrt za regulacijo od Hajdoš do Borla. Medtem pa je reka delala dalje tako škodo, da se vlada ni smela več brigati samo za posamezne kulture, ampak da obvaruje posamezna naselja, vasi, ceste in mostove v Ptuju, Borlu in Ormožu. Komisija, ki je prišla, je takrat izdelala izhodne točke za regulacijo. Istočasno je komisija naredila, da se sestavi položaj celokupne struge od Maribora do Središča. Do izvršitve končnoveljnega načrta od Maribora do Središča pa ni prišlo, temveč obstojajo samo še ostanki o izvršenem načrtu, ki je bil sestavljen v letih 1903. in 1904. za regulacijo od Ptuja do Borla. Proračunska vsota tega načrta 11 km dolge proge je znašala dva in pol milijona kron. Tudi do te izvršitve ni prišlo, ker je Drava medtem tako močno izpodjedala

¹⁰ Slovenski gospodar, 10. 2. 1910, str. 1.

¹¹ Marburger Zeitung, 19. 12. 1912, str. 5.

¹² Slovenski gospodar, 13. 3. 1913, str. 1.

¹³ Slovenski gospodar, 7. 4. 1921, str. 2.

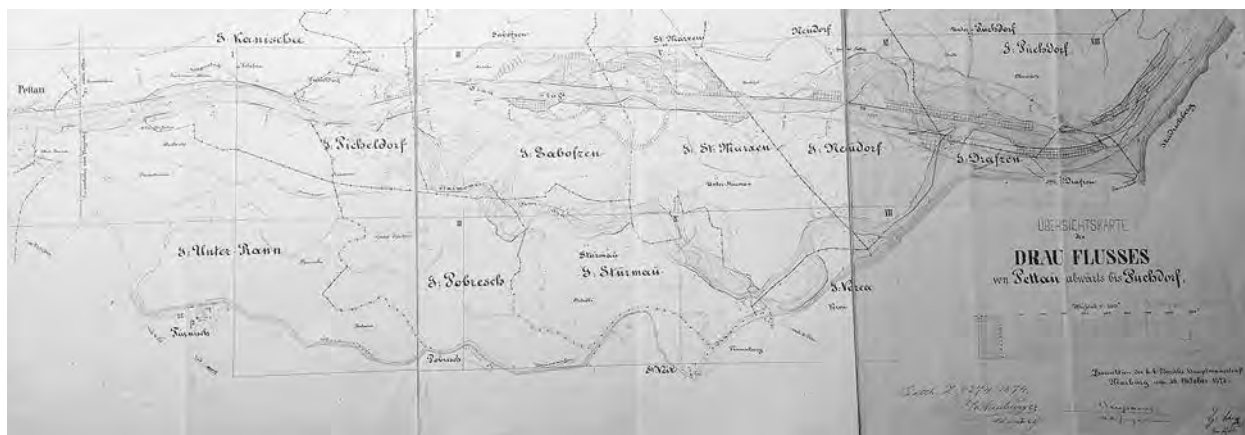
¹⁴ Pairhuber: Die Landesvertretung von Steiermark, III. Theil, str. 209–210.

¹⁵ Slovenski gospodar, 1. 5. 1940, str. 11.

¹⁶ Petrić, Cik: Contributions to the Knowledge of the River Drava Flood, str. 15–33.

¹⁷ SI AS 1104, šk. 12, spis 712.

svoje bregove in delala nasadom ter vases tako veliko škodo, da se je avstrijska uprava do svetovne vojne omejila samo na zasilno obrambo.«¹⁸

Načrt obstoječega (in predvidenega novega) toka dolvodno od Ptuja (1873)
(Vir: SI AS 1104, šk. 12, spis 712)

Kakor koli, na predvečer prve svetovne vojne Drava dolvodno od Maribora in Ptuja ni bila regulirana do te mere, da bi okoliško prebivalstvo živelo brezskrbno, temveč je moralo biti nenehno v pripravljenosti, če bi reka poplavalila. Regulacija reke je bila (skladno z modernizacijo države) sicer predmet debate že vse od obnove ustavnega življenja v monarhiji. Čeprav so od 70. let 19. stoletja že izvajali posamezne sanacije rečnih obrežij, v drugi polovici 80. let pa poskušali z obsežnejšim, a še zmeraj delnim saniranjem rečnih bregov, se je takšno početje izkazalo za jalovo, tako da je posebna komisija na začetku 90. let ocenila, da je potrebna temeljita regulacija na levem bregu pod Sv. Petrom, na desnem bregu pri Loki, na desni strani pri Slovenski vasi in Hajdošah, na levem bregu pri Zabovcih, Markovcih, Novi vasi in Stojncih pod Ptujem, nato še dokončanje že začelih del v Frankovcih med Ormožem in Središčem. Vlada in deželni odbor sta vendarle prepoznala potrebo in zagotovila določena sredstva (120.000 gld. za obdobje štirih let (1891–94)). Slovenski poslanec Fran Radej je medtem ugotavljal, da je res bil že skrajni čas za prva konkretnjša dela na reki, ki je (v primerjavi s Savinjo) večja denarna sredstva prejela prvič. Drava je od Maribora dolvodno že leta (oziroma desetletja) uničevala pridelek ob svoji strugi (in širše) ter ogrožala ne zgolj posameznih posestnikov in bolj izpostavljenih kmetij, temveč cele vasi, še posebej na območju nižje Ptuja in od Ormoža naprej. Tukaj je bila Drava splet številnih večjih in manjših rokavov, meandrov in sploh poplavna. Poleg tega je hrvaška stran v tem delu svoje (desne) rečne bregove že toliko zaščitila, da je voda ob večjih pretokih »trčila« ob hrvaške nasipe in ostale varovalne gradnje ter se (s pospeškom) razlila na levo (štajersko) stran in dotične predele še močnejše prizadela.¹⁹

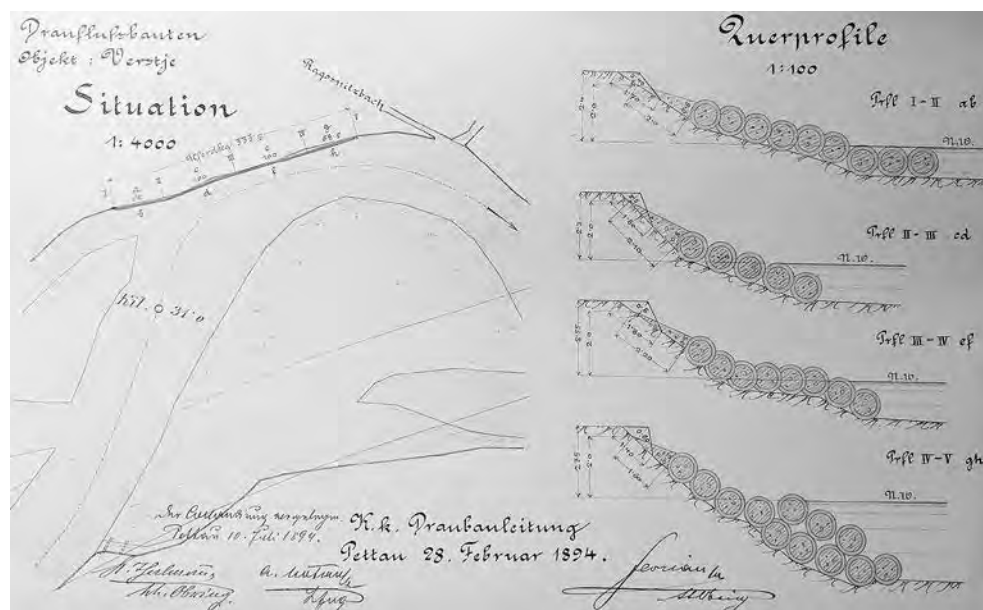
A tik pred načrtovanimi deli je poleti 1891 (23. avgusta) Drava obilneje poplavlila. Posebej na udaru je bil desni rečni breg na Ptujju, kjer je nivo vode znašal 3,2 m nad normalo.²⁰ Po tej poplavi in škodi, ki jo je narasla reka povzročila, si je posebna komisija (pod vodstvom namestniškega svetnika Viktorja Heina) konec septembra ogledala reko med Mariborom in Frankovci, da bi

¹⁸ *Slovenski gospodar*, 1. 5. 1940, str. 11.

¹⁹ *Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Steiermärkischen Landtages*, 18. Sitzung, 18. 11. 1890, str. 175–177.

²⁰ *Pettauer Zeitung*, 1. 9. 1891, str. 4.

začeli z delno regulacijo, saj projekt ni mogel zadostiti potrebam celovite regulacije reke. Prvi dan so preverili objekte pri Trčovi, Dogošah, Loki, Slovenji vasi, Hajdošah, območju Drave nad ptujskim mostom in na Bregu pri Ptujju (Tepsau, Lendorf, Laak, Windischdorf, Siebendorf, die Drau oberhalb der Pettau Stadthbrücke und Rann), drugi dan še območje nižje Ptujja.²¹ Štiriletni projekt je na zgoraj omenjeni trasi torej predvideval predvsem obsežnejša varovalna dela (utrjevanje nabrežij in razne vodogradnje za preprečevanje poplav). Dela so začeli februarja 1892 v Trčovi in najprej sanirali škodo zadnje poplave.²² Nad ptujskim mostom so začeli urejati desno nabrežje v dolžini cca. 300 m. Toda že konec aprila so morali zaradi visoke vode dela (v Trčovi) prekiniti, nad Ptujem pa avgusta, ko je grozila visoka voda.²³ Dela se je dalo opraviti pod Ptujem, kjer so v Markovcih med aprilom in avgustom zavarovali desni rečni breg.²⁴ Konec avgusta in na začetku septembra so nato dela v Trčovi nadaljevali in skušali zavarovati levi breg cca. 500 m dolgega rečnega odseka.²⁵ Tudi v Dogošah so do začetka septembra najprej sanirali škodo iz leta 1891,²⁶ nakar je dela ponovno prekinila močnejša poplava; septembra in oktobra 1892 je voda na Ptujju segala 3,7 m visoko.²⁷ Dravske »regulacije« so se izkazale za precej težak zalogaj, pri čemer so večino del izvedli šele po tej poplavi (oktobra so dela nadaljevali nad Ptujem)²⁸ in do poletja 1893 sanirali levo nabrežje (v Trčovi),²⁹ prav tako so izvedli nekaj dodatnih del za zavarovanje brežin (Dogoše, Zlatoličje)³⁰ in rekonstrukcijo prekopa (Duplek) še na desnem rečnem bregu.³¹ Nekaj del je bilo opravljenih tudi pod Ptujem. V Markovcih so v prvi polovici leta zaščitili desni

Prečni profil pri Brstju (1894)
 (Vir: SI AS 186, šk. 9, Verstje, 28. 2. 1894)

- ²¹ *Pettauer Zeitung*, 21. 9. 1891, str. 3.
²² Prim. Kolar: Plovba po Dravi na ptujskem območju, str. 105.
²³ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt ob der Pettau Brücke.
²⁴ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt St. Marxen.
²⁵ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Tepsau.
²⁶ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Lehndorf.
²⁷ Kolar: Plovba po Dravi na ptujskem območju, str. 105.
²⁸ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt ob der Pettau Brücke.
²⁹ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Tepsau.
³⁰ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Lehndorf; spis Objekt Altendorf-Golldorf.
³¹ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Täubling.

rečni breg³² in v Zabovcih levega.³³ Dela so potekala tudi v Stojncih³⁴ in v Borlu pri Zavrču.³⁵

Junija 1893 si je komisija (vodja namestniški svetnik Eugen Netoliczka, član tudi mariborski poslanec (in član deželnega odbora) Josef Schmiderer) ponovno ogledala reko in varovalne naprave (nasipe, pregrade ipd.). Potrdili so nadaljevanje del in hkrati ocenili, da sta posebej problematična dela reke Breg pri Ptujju in območje nižje Ptujja.³⁶ Konec leta 1893 in v prvi polovici leta 1894 so tako rekonstruirali (izboljševali) nabrežja pri Trčovi, Dogošah, Loki, Rošnji, Skorbi in nad ptujskim mostom, Brstjem pod Ptujem, Zabovcih, Markovcih in Stojncih.³⁷

Januarja 1895 je deželni zbor potrdil nov štiriletni projekt. Medtem je večdnevno deževje konec oktobra in na začetku novembra 1895 povzročilo, da je Drava skupaj s pritoki ponovno prestopila bregove in prizadela okolico.³⁸ Čeprav poplave niso bile katastrofalne (škoda iz naslova poplave naj bi bilo na ptujskem območju za celotno leto 1895 »le« 12.160 gld.),³⁹ so morali najprej sanirati nastalo škodo. Toda konec avgusta 1896 je voda ponovno grozila; vodostaj Drave je na Ptujju segal 2,5 m nad normalo.⁴⁰ Hujša poplava je območje prizadela tudi sredi oktobra 1896 (sredi dneva je dež dvignil nivo Drave 2,5 m nad normalo, popoldan je bil že 2,7 m, nakar so zvečer v Dravogradu namerili 4,5 m). Seveda so v Mariboru in na Ptujju s strahom čakali na pritok večjih vodnih gmot skupaj z vso navlakom. Ponoči je voda na Ptujju segla skoraj do 3 m in naslednji dan že čez to mejo. Drava je prestopila bregove v mestu in tudi v okolici, na deželi je poplavila na dolgo in široko ter povzročila precejšnje razdejanje.⁴¹

Leta 1896 so tako izvedli le nekaj varovalnih gradenj, saj je voda onemogočala bolj sistematičen pristop. V Trčovi so opravili rekonstrukcijska dela in zavarovali več brežin, v Dogošah so naredili jez, ki bi preprečeval poplave, potem nekaj vzdrževalnih del v Loki in v Rošnji, prav tako rekonstrukcijo po zadnji jesenski poplavi (Rošnja, Vurberk, Slovenja vas, predel nad ptujskim mostom, Brstje, Zabovci, Markovci, Borl-Zavrč v vrednosti cca. 30.000 gld.).⁴² Naslednjo jesen (sredi oktobra 1897) si je komisija ogledala reko in ugotavljala, da veliko ni bilo narejenega, da je treba marsikaj popraviti, medtem ko na številnih mestih del sploh še niso začeli.⁴³ Novembra so tako izboljšali nekaj brežin v Brstju in Pušencih,⁴⁴ prav tako so rekonstruirali poškodovane dele v Dogošah, Loki, Staršah, Zlatoličju, Slovenji vasi, Zabovcih, Pušencih, Stojncih in Gajevcih v višini cca. 20.000 gld.⁴⁵ Leta 1898 so porabili naslednjih 30.000 gld. V Staršah so očistili strugo, ostalo so namenili za vzdrževalna dela v Trčovi, Loki, Rošnji, Staršah, Zlatoličju, Slovenji vasi, Skorbi, Zabovcih, Stojncih, Forminu in Borlu.⁴⁶

Junija 1898, prav tedaj, ko je Drava znova poplavila in segala 3,5 m nad

³² SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt St. Marxen.

³³ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Sabofzen.

³⁴ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Steindorf.

³⁵ SI AS 1104, šk. 10, spis Objekt Ankenstein-Sauritsch.

³⁶ *Pettauer Zeitung*, 1. 7. 1893, str. 2–3.

³⁷ SI AS 1104, šk. 9, spis Collaudirungs Protokoll: Tepsau-Steindorf, 1894.

³⁸ Kolar: Plovba po Dravi na ptujskem območju, str. 105; *Pettauer Zeitung*, 3. 11. 1895, str. 3.

³⁹ *Pettauer Zeitung*, 29. 12. 1895, str. 4.

⁴⁰ *Pettauer Zeitung*, 30. 8. 1896, str. 2.

⁴¹ *Pettauer Zeitung*, 18. 10. 1896, str. 3–4.

⁴² SI AS 1104, šk. 9, spis Protokoll I., 28. 11. 1897.

⁴³ SI AS 1104, šk. 9, spis Protokoll, 32508-1898.

⁴⁴ SI AS 1104, šk. 9, spis Protokoll II., 28. 11. 1897.

⁴⁵ SI AS 1104, šk. 9, spis Protokoll III., 28. 11. 1897.

⁴⁶ SI AS 1104, šk. 1, spis Protokoll, 37112-1898.

normalo,⁴⁷ je bil potrjen nov štiriletni projekt (in letni proračun zvišan na 50.000 gld. (100.000 kron)).⁴⁸ Za novo štiriletno obdobje so dravske vodogradnje zastavili povsem na novo. Kot glavno sredstvo za preprečevanje poplav so bili (za začetek brezplačno) ponujeni t. i. patentni vodobrani (dravskih) inženirjev Kajetana Krischana in Ludwiga Zwanzigerja, ki so temeljili na sistemu potopnih valjev.⁴⁹ Poleg rednih vzdrževalnih del je vodogradbeni urad izdelal več načrtov v skupni vrednosti cca. pol milijona kron: novo obrežje in kanal med Brstjem in Zabovci v dolžini približno treh kilometrov (250.000 kron), s čimer bi zaščitili obrečne površine, potem načrt zaradi posledic poplave v vrednosti 80.000 kron in načrt regulacije pri Frankovcih v vrednosti 100.000 kron.⁵⁰ Kot alternativa se je »ponujal« še projekt za korekcijo Drave pod Ptujem v višini pol milijona kron.⁵¹ V obeh primerih so se kot možnost »ponujali« tudi vodobrani bavarskega strokovnjaka Augusta Wolfa,⁵² ki bi upočasnili tok, pri čemer bi se material manj agresivno odlagal na rob struge.⁵³

Toda takšnega finančnega »zalogaja« država in dežela nista zmogli, zato je vodogradbeni urad ostal pri rednem letnem proračunu (100.000 kron). Vendar zaradi poplave konkretnih del niso mogli začeti, saj so morali sprva sanirati nastalo škodo. Tudi leta 1899 je bolj ali manj ostalo zgolj pri besedah. Toda kljub

Primer gradnje na Vurberku (1897)
 (Vir: SI AS 186, šk. 9, spis Wurmberg, 10. 5. 1897)

⁴⁷ *Pettauer Zeitung*, 20. 7. 1902, str. 7–8.

⁴⁸ SI AS 1104, šk. 1, spis 16123–1898.

⁴⁹ Prim. Krischan, Zwanziger: *Ein neues Mittel zur Regulierung geschiebeführenden Flüsse*.

⁵⁰ SI AS 1104, šk. 2, spis ad Statth Z 9367 ex 99.

⁵¹ SI AS 1104, šk. 2, spis Technischer Bericht zum Alternationsprojecte für die Correction des Drauflosses.

⁵² *Wolfsches Gehänge* – Wikipedia: https://de.wikipedia.org/wiki/Wolfsches_Geh%C3%A4nge (dostop: 14. 4. 2023). Prim. Faber: *Die Wolfschen Bauten zur Verbesserung geschiebeführender Flüsse*, str. 185–187.

⁵³ SI AS 1104, šk. 2, spis Technische Begründung, Object Verstje-Sabofzen.

ledolomu konec decembra 1899⁵⁴ so dela na reki na začetku leta 1900 le začeli. Medtem so o Krischan-Zwanzigerjevih vodobranih maja 1900 razpravljali v deželnem zboru. Ptujski poslanec (in župan) Josef Ornig se je (kot domačin) zanje posebej zavzel in našteval prednosti; boljši material, lažji piloti in fašine,⁵⁵ skratka, novi, moderni vodobrani naj bi bili bolje izvedeni in naj bi zagotavljali večjo učinkovitost.⁵⁶ Toda odločevalci očitno niso delili njegovega mnenja, saj so se več kot očitno odločili obdržati obstoječe naprave, čeprav se niso izkazale kot posebej zanesljive (okoliškim lastnikom so namreč povzročale precej škode). Ptujski mestni svetnik Karl Kratzer se je konec leta precej čudil, ko je ugotavljal, da je bil za regulacijo Drave (poleg namenskega denarja) na razpolago (tri leta celo brezplačno) nov patentiran vodobran, vendar se je vztrajalo pri zastarelih in odsluženih starih vodogradnjah.⁵⁷

Kljub temu so leta 1900 zgradili (oziroma obnovili) več (zastarelih) vodobranov med Dogošami in Zavrčem, natančneje Dogoše, Trčova, Loka, Rošnja, Sv. Martin, Vurberk, Zlatoličje, Slovenja vas, območje nad ptujskim mostom, pod Ptujem pa Brstje, Zabovci, Markovci, Stojnci in Borl (v vrednosti dobrih 100.000 kron).⁵⁸ Vmes so poleti (julija 1900) ponovno grozile poplave; na srečo prebivalcev ob Dravi je slednja (v primerjavi s Savinjo in Pesnico, ki sta se spet »znesli« nad svojo okolico (Pesnica je dobesedno uničila Dornavo)) tedaj manj poplavela in ni bila tako uničevalna.⁵⁹ Kljub parcialnim gradnjam je na prepotrebne regulacije (v prvi vrsti Drave, potem pa še Pesnice in Sotle) maja 1901 v državnem zboru opozarjal slovenski poslanec Miroslav Ploj in v svojem predlogu navajal, da deželni zbor popolnoma zanemarija Spodnjo Štajersko.⁶⁰ Že čez dober mesec (konec junija 1901) je Drava zopet pokazala zobe in na Ptuju narasla skoraj 3 m nad normalo. Tirolski in koroški dež je napolnil rečno strugo, voda je s seboj nosila ves material in na svoji poti uničevala vse pred seboj. Največ škode je napravila v Moškanjcih, kjer je odnesla slabe tri hektarje površin.⁶¹ Septembra 1901 je območju ponovno grozilo; večdnevni dež je povzročil poplave dravskih pritokov (Grajena, Dravinja, Rogoznica), medtem ko Drava začuda ni povzročala prevelikih preglavic.⁶² Leta 1901 so na relaciji Trčova, Dogoše, Sv. Martin, Loka, Rošnja, Krčevina, Vurberk, Starše, Zlatoličje, področje nad ptujskim mostom, nižje Ptuja pa Zabovci, Šturmovci, Markovci, Stojnci, Zavrč, Formin, Pušenci in Frankovci samo za odpravo posledic junijskih poplav porabili okrog 100.000 kron.⁶³ Ponekod (Zrkovci, Vurberk, območje pod Ptujem) se je pri utrjevanju brežin izkazal Wolfov sistem, saj so z njim precej bolje obvladovali spremenjen rečni tok.⁶⁴ Vendar v večini primerov ni bil najbolj uporaben,⁶⁵ saj je bil pri višji vodi in pri silovitejšem pretoku precej ranljiv.⁶⁶

A že naslednje poletje je Drava močno ogrozila kraje nižje Ptuja. Najbolj je prizadelo Markovce, kjer je voda zalila in uničila stotine hektarjev najboljših površin. Škoda je bila precejšnja tudi v Zabovcih. Poplava je odtrgala nabrežja,

⁵⁴ *Pettauer Zeitung*, 20. 7. 1902, str. 7–8.

⁵⁵ Butaraprotjaza dreniranje ali utrjevanje rečnih bregov. Gl. Fašina: <https://www.fran.si/133/ss-kj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4473534/fasina?View=1&Query=fa%c5%a1ina> (dostop: 13. 11. 2024).

⁵⁶ *Pettauer Zeitung*, 12. 8. 1900, str. 3–4.

⁵⁷ *Pettauer Zeitung*, 16. 12. 1900, str. 4; *Tagespost*, 22. 12. 1900, str. 4.

⁵⁸ SI AS 1104, šk. 3, spis 253 ex 01.

⁵⁹ *Pettauer Zeitung*, 1. 7. 1900, str. 3.

⁶⁰ *Slovenski gospodar*, 9. 5. 1901, str. 1.

⁶¹ *Pettauer Zeitung*, 23. 6. 1901, str. 2.

⁶² *Pettauer Zeitung*, 22. 9. 1901, str. 3.

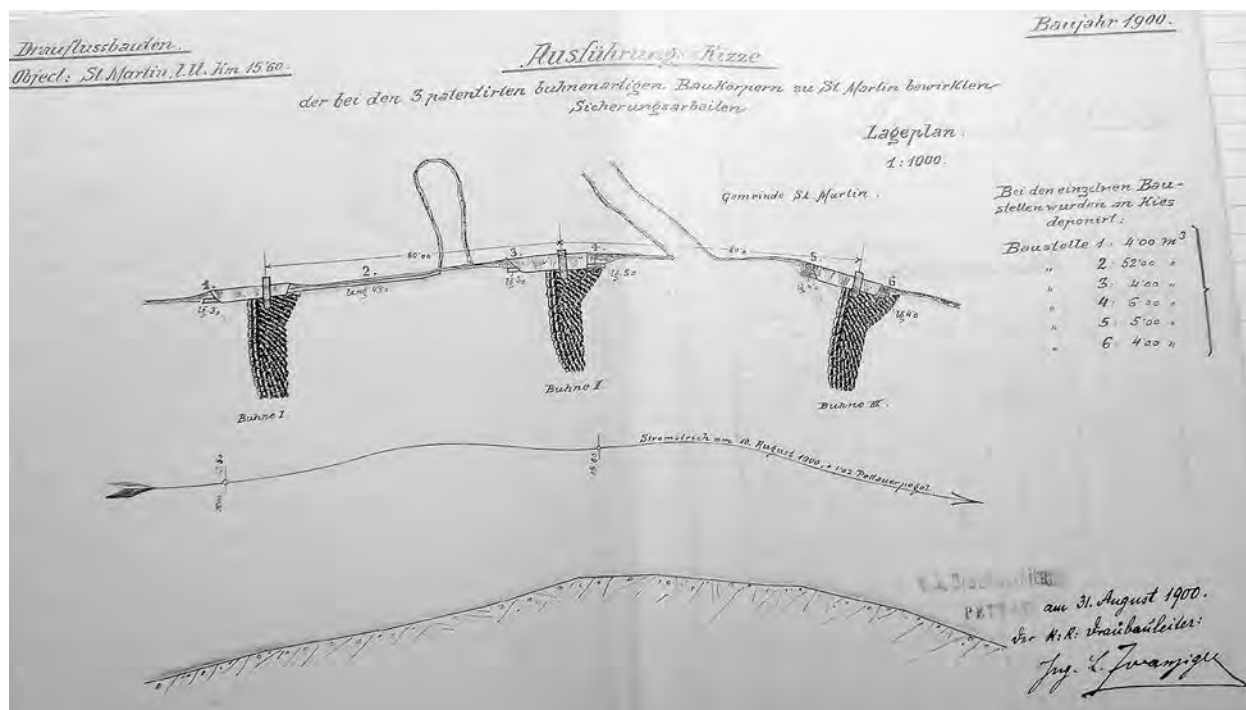
⁶³ SI AS 1104, šk. 3, spis 253 ex 01.

⁶⁴ SI AS 1104, šk. 3, spis *Technischer Bericht über das vorgelegte Project ... an der Bucht von Frankofzen*.

⁶⁵ *Pettauer Zeitung*, 20. 7. 1902, str. 7–8.

⁶⁶ SI AS 1104, šk. 2, spis *Technische Begründung des Projectes..., Object Verstje-Sabofzen*.

poškodovala zemljišča in objekte ter spremenila tok. Za nezanesljive so se izkazali obstoječi (stari) vodobrani, ki niso izpolnili pričakovanj. To je bila vsekakor voda na mlin Krischan-Zwanzigerjevem vodobranom, za katere sta inženirja trdila, da so precej boljši in da naj se uporabijo vsaj v izrednih razmerah (v letih 1898, 1899 in 1900 so se tozadevno izkazali za uspešne).⁶⁷ Medtem je nastali položaj (v nacionalnem smislu) skušal izrabit nemški *Pettauer Zeitung*, ko je okrivil slovenske (kmečke) poslance, češ da v deželni zbor tozadevno očitno niso storili prav dosti, pri čemer je na drugi strani pohvalil nemške (mestne) poslance, ki da so precej boljše poskrbeli za protipoplavno zaščito na samem Ptujju.⁶⁸ Pred »vratu« so bile namreč deželnozborske volitve, zato je skušal nemški list situacijo pač obrniti sebi v korist in svojo volilno bazo razširiti na podeželje, a brez večjega uspeha.⁶⁹

Primer rekonstrukcije iz Sv. Martina (1900)

(Vir: SI AS 1104, šk. 3, spis St. Martin, 31. 8. 1900)

Kakor koli, do konca leta 1902 je bilo izvedenih več del na relaciji Trčova, Zrkovci, Dogoš, Miklavž, Sv. Martin, Loka, Rošnja, Krčevina, Vurberk, Starše, Zlatoličje, območje nad ptujskim mostom ter pod Ptujem Zabovci, Šturmovci, Markovci, Nova vas, Stojnci, Zavrč, Formin in Pušenci.⁷⁰ Naslednje leto so potekala rekonstrukcijska dela na daljši trasi med Pobrežjem pri Mariboru in Pušenci v vrednosti cca. 100.000 kron.⁷¹ Toda za ta denar se na takšni relaciji seveda ni dalo narediti veliko, poleg tega Drava sredi septembra (14. in 15.) 1903 domačinom, ki take poplave niso pomnili že vse od leta 1882, spet ni prizanesla. Katastrofalne razmere so kot po navadi beležili že v njenem zgornjem toku. Na Koroškem so škodo cenili v milijonih kron; voda je poplavlila zemljišča, odnaša-

⁶⁷ *Pettauer Zeitung*, 20. 7. 1902, str. 7–8.

⁶⁸ *Pettauer Zeitung*, 13. 7. 1902, str. 3.

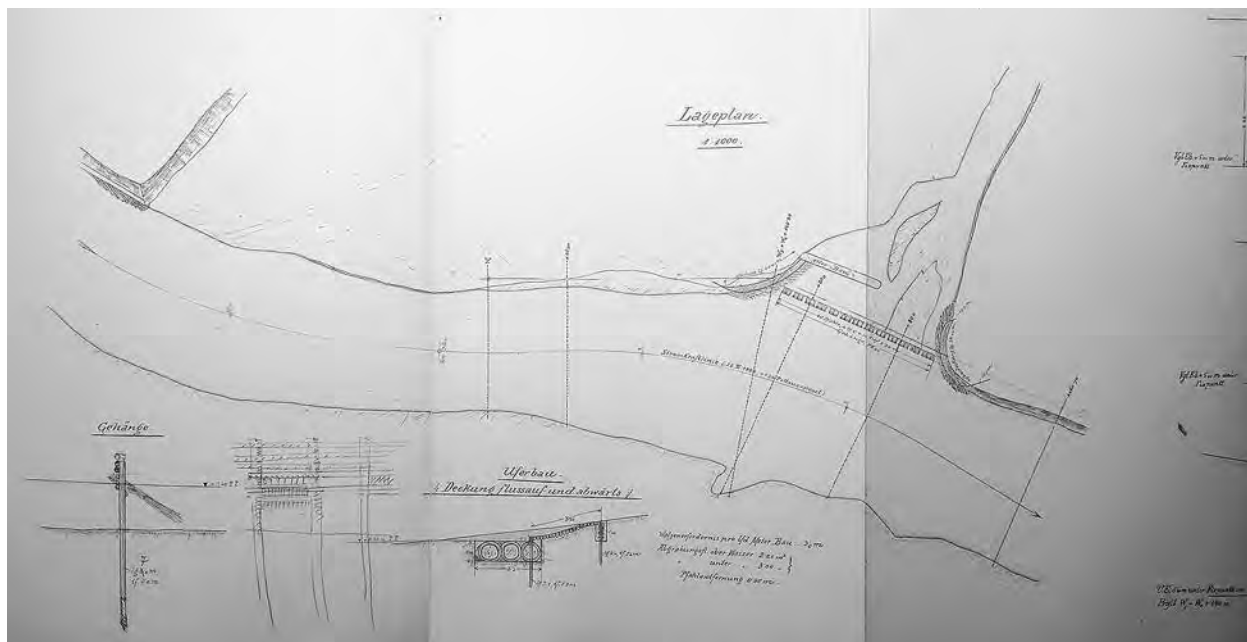
⁶⁹ Prim. Melik: *Volitve na Slovenskem*, str. 391.

⁷⁰ Prim. SI AS 1104, šk. 5.

⁷¹ Prim. SI AS 1104, šk. 7.

la živali, hiše in ljudi. V Dravski dolini je zalilo Radlje z okolico, porušilo most, več ljudi se je utopilo. V Mariboru in na Ptuju so s strahom pričakovali najhuje. V največjem spodnještajerskem mestu je podrlo most med Koroškim predmestjem in delavnicami Južne železnice. Umazana voda je prvi dan (14. septembra) cel dopoldan naraščala in s seboj nosila ves material, ki ga je pobrala na poti. Naslednji dan je vodostaj znašal že 4,2 m nad normalo; zalilo je nižje mestne predele (Lent), kjer so morali stanovalci zapustiti prebivališča. Ladja, ki jo je Drava prinesla s seboj, je ob vsesplošni histeriji zadela in poškodovala mestni most, totalni kaos je vladal nižje ob Dravi, v Melju. Ob 8. uri zvečer so namerili višino Drave 4,6 m nad normalo, pri čemer je voda še zmeraj naraščala.⁷² V Mariboru naj bi se utopilo med 16 in 18 ljudi. Podobne razmere so vladale tudi na Ptuju in v okolici.⁷³

Dravsko in Ptujsko polje sta se vseskozi soočala s težkimi razmerami; prebivalstvo je namreč iz leta v leto živelo v precejšnjem strahu pred neukrotljivo reko. Jeseni naslednjega leta (1904) je Drava spet grozila, v spodnjem toku tudi večkrat prestopila bregove in povzročila veliko škode. Ptujski časnik je pisal, da je leto za letom enako, da so pozimi pogosti suše in požari, medtem ko spomladi območje prizadenejo nizke temperature, neurja in občasne poplave. Pričakovani spomladanski prirast trte in sadnega drevja pogosto uniči pozeba, nato poletna toča stolče še tisto, kar je preživelo pozebo. Piko na i so postavile jesenske poplave, ki so opustošile vse, kar je še ostalo na poljih.⁷⁴ Mesec kasneje so se v ptujskem časopisu ponovno znašli Krischan-Zwanzigerjevi vodobrani. Poplave so pokazale, da tradicionalna vodogradnja pač ne zadošča. Čeprav je njun patent pohvalil tudi eden izmed vidnejših evropskih (francoskih) vodnih inženirjev Henri Girardon (med leti 1884–98 vodja regulacije reke Ren),⁷⁵ se zanj vlada ponovno ni odločila.⁷⁶

Uporaba Wolfovega vodobrana v Markovcih (1901)
(Vir: SI AS 1104, šk. 6, spis St. Marxen, 12. 9. 1901)

⁷² Marburger Zeitung, 15. 9. 1903, str. 5, 17. 9. 1903, str. 3–4.

⁷³ Pettaufer Zeitung, 20. 9. 1903, str. 2.

⁷⁴ Pettaufer Zeitung, 16. 10. 1904, str. 4.

⁷⁵ Prim. Centralblatt der Bauverwaltung, 22. 12. 1894, str. 534–535; 29. 12. 1894, str. 541–543.

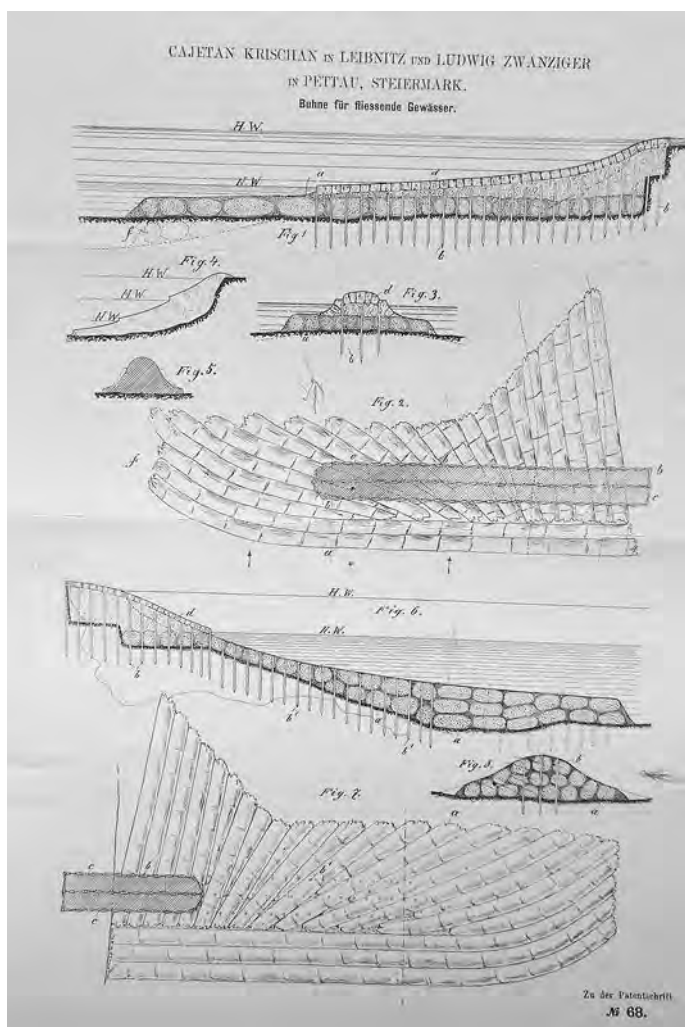
⁷⁶ Pettaufer Zeitung, 20. 11. 1904, str. 3.

Zaključek

V slabih 15 letih se avstrijska vlada na »štajerski« Dravi ni pretirano »izkazala«. Izvedena regulacija nikakor ni bila sistematična, saj je šlo večinoma zgolj za temeljitejša vzdrževalna dela. Tudi v zadnjem desetletju pred prvo svetovno vojno so kljub pozivom po sistematični regulaciji med Mariborom in Središčem sledila le vzdrževalna dela.⁷⁷ Čeprav je bil celo izdelan detajlni načrt za regulacijo med Ptujem in Draženci v višini 2,5 milijona kron za obdobje 10 let,⁷⁸ je ostalo zgolj pri tem. Medtem je 18. oktobra 1907 močan dež na Koroškem (Beljak) povzročil ponovno razdejanje. Zvečer je Drava v Mariboru segala 3,5 m nad normalo in še naraščala. Reka je poplavlila Lent in odnesla spravljene les.⁷⁹ Čez pol leta, aprila 1908, so obilne padavine spet dvignile dravski nivo, a na srečo Drava ni obilneje poplavlila (toda poplavalili so vsi manjši pritoki, npr. Pesnica, ki je zalila celotno dolino).⁸⁰ Deželni zbor je septembra 1909 vendarle sprejel zakon glede sistematične regulacije Drave,⁸¹ »težke« slabih 12 milijonov kron. Toda s prepotrebno sanacijo se je odlašalo in odlašalo. »Za regulacijo rek in potokov po nemškem delu dežele se izda vsako leto na milijone,« medtem ko so si slovenski poslanci zaman prizadevali, da bi se regulacija Drave le začela.⁸²

Poplave so bile na območju med Mariborom in Ptujem pač stalnica. Poleg tega so se zaostrili nacionalni odnosi (pogosto) čutili tudi pri tako banalnih zadevah, kot so rečne regulacije. Slovenska prizadevanja je nemška stran skušala blokirati z vsemi sredstvi, v tem primeru z dravskimi regulacijami, in s tem (na deželi) obrniti razmerje moči sebi v korist. Toda največkrat ji to ni uspelo; tudi med najdaljšo deželnozborsko obstrukcijo (1910–13) slovenskih poslancev, ko jim je skušala naprtiti krivdo za zastala dela na Dravi, ni bila uspešna.

Kakor koli, v letih pred vojno se na Dravi ni izvajalo nič konkretnega,⁸³ čeprav so bili številni kraji ob reki precej ogroženi. V Zlatoličju je bilo npr. »okoli 100 hiš z vsemi pritiklinami, kakor tudi 500 oralov najboljšega zemljišča, obstoječega iz njiv, travnikov, pašnikov in gozdov, v nevarnosti,

Krischan-Zwanzigerjev vodobran
(Vir: SI AS 1104, šk. 7, spis Kais. königl. Patentamt, Österreichische Patentschrift Nr. 68, 10. 8. 1899)

⁷⁷ Prim. SI AS 186, šk. 77.

⁷⁸ SI AS 186, šk. 44, spis 5094 ex 1906 (5771/05).

⁷⁹ *Marburger Zeitung*, 19. 10. 1907, str. 4.

⁸⁰ *Marburger Zeitung*, 11. 4. 1908, str. 3.

⁸¹ *Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Steiermärkischen Landtages*, 30. Sitzung, 25. 1. 1910, str. 748.

⁸² *Slovenski gospodar*, 1. 2. 1912, str. 2.

⁸³ SI AS 186, šk. 77.

da jih povodenj popolnoma odnese».⁸⁴ Slovenski poslanci so še marca 1914 pozivali vlado, naj vendarle začne nujno regulacijo,⁸⁵ saj da je pred Središčem »Drava v zadnjih 20 letih svojo strugo za 1 km globoko proti Štajerski pomaknila».⁸⁶ Načrt je bil sicer vseskozi »na mizi«, saj je imel »inženir Weber /.../ kot vodja regulacij Drave pred svetovno vojno v načrtu regulacijo od Loke,« a je »izvrševal samo zasilne naprave v obrambne svrhe. To se je delalo v nekaterih dobah samo zato, da je dobila Drava pravo strugo. Takšne zgradbe seveda niso bile posebno odporne in so držale samo par let.«⁸⁷ S propadom monarhije je bilo »avstrijskih« načrtov glede regulacije Drave na Štajerskem seveda konec.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI AS – Arhiv Republike Slovenije

- SI AS 1104, Štajersko namestništvo.
- SI AS 186, Cesarsko-kraljevo kmetijsko ministrstvo.

ČASOPISNI VIRI

Centralblatt der Bauverwaltung, 1894.
Domovina, 1903.
Jutro, 1937.
Marburger Zeitung, 1903, 1907–08, 1912.
Pettauer Zeitung, 1891, 1893, 1895–96, 1900–04.
Slovenski gospodar, 1910–14, 1921, 1928, 1940.
Štajerc, 1912.

OBJAVLJENI VIRI

Stenographische Protokolle über die Sitzungen des steiermärkischen Landtages:

- I. Landtags-Periode, IV. Session, 1866;
- VII. Landtags-Periode, I. Session, 1890;
- X. Landtags-Periode, I. Session, 1910, II. Session, 1914.

SPLETNI VIRI

Fašina: <https://www.fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4473534/fasina?View=1&Query=fa%c5%a1ina> (dostop: 13. 11. 2024).

Wolfsches Gehänge – Wikipedia, https://de.wikipedia.org/wiki/Wolfsches_Geh%C3%A4nge (dostop: 14. 4. 2023).

⁸⁴ *Slovenski gospodar*, 23. 3. 1911, str. 3.

⁸⁵ *Slovenski gospodar*, 5. 3. 1914, str. 1; *Stenographische Protokolle über die Sitzungen des steiermärkischen Landtages*, 24. Sitzung, 27. 2. 1914, str. 764–765.

⁸⁶ *Slovenski gospodar*, 5. 3. 1914, str. 1.

⁸⁷ *Slovenski gospodar*, 1. 5. 1940, str. 11.

LITERATURA

Čuček, Filip: Ivan Dečko in njegov zadnji deželnozborski mandat. V: *Prispevki za novejšo zgodovino* 62 (2022), št. 3, str. 30–43.

Čuček, Filip: *Svoji k svojim*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2016.

Feber, Eduard: Die Wolfischen Bauten zur Verbesserung geschiefbeführender Flüsse. V: *Bautechnik* 3 (marec 1925), št. 14, str. 185–187.

Kolar, Nataša: Plovba po Dravi na ptujskem območju od. 15. st. do konca 19. st. V: *Ekonomska i ekohistorija* 7 (2011), št. 1, str. 101–110.

Krischan, Cajetan, Zwanziger, Ludwig: *Ein neues Mittel zur Regulierung gechiebeführenden Flüsse*. Leibnitz und Pettau: Buchdruckerei Heinrich Stiasny, 1900.

Marko-Stöckl, Edith: Der steiermärkische Landtag. V: *Die Habsburger-monarchie, Band VII/2*. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2000, str. 1683–1718.

Melik, Vasilij: *Volitve na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1965.

Pairhuber, Johann: *Die Landesvertretung von Steiermark, III. Theil, 1872-1877*. Graz: Leykam-Josefsthal, 1878.

Petrić, Hrvoje, Cik, Nikola: Contributions to the Knowledge of the River Drava Flood in 1827. V: *Ekonomska i ekohistorija* 17 (2021), št. 1, str. 15–33.

SUMMARY

WAS THE “REGULATION OF THE DRAVA RIVER A VICTIM OF SLOVENIAN OBSTRUCTION”?

THE DRAVA FLOODS AND REGULATION DOWNSTREAM OF MARIBOR AND PTUJ BETWEEN THE TURN OF THE CENTURY AND THE FIRST WORLD WAR

The Drava River downstream of Maribor and Ptuj was not sufficiently regulated on the eve of World War I for the local residents to live peacefully; instead, they had to be on guard in case the river overflowed. The Austrian (and Styrian provincial) government had been planning to regulate the Drava from Maribor to Središče ob Dravi since the 1880s, but all the interventions of the dual monarchy ultimately turned out to be somewhat more thorough maintenance work. There was always a lack of money for additional needs, and the monarchy was eventually overtaken by the First World War.

This was also a time of strained national relations in the monarchy. At the turn of the century, the German provincial assembly majority in Graz tried to use everything possible as a means of German-Slovene political reckoning. Slovenian deputies, who increasingly exploited obstructions due to the failure to meet their demands, were accused during the longest period of obstruction (1910–13) of having prevented the adoption of the budget and, consequently, the implementation of river regulations on the Drava by their actions.

In any case, the regulation of the Drava had been a subject of debate (in line with the modernization of the state) ever since the restoration of constitutional life in the monarchy. Although certain riverbank repairs had already been carried out in the second half of the century, at the beginning of the 1890s a special commission assessed that thorough regulation was necessary. The four-year project worth 120,000 guildens mainly envisaged protective works (strengthening of embankments and various hydraulic structures to prevent floods) between Maribor and Ptuj and below Ptuj. The works began in February 1892, but at the end of April they had to stop work due to high water. The works were again stopped by a stronger autumn flood, when the water in Ptuj reached

3.7 meters. The Drava regulations proved to be quite a difficult task, while most of the work was carried out only after this flood. In June 1893, the commission again inspected the river and the maintenance facilities (dykes, barriers, etc.). They confirmed the continuation of the work, but at the same time assessed that the part of the river at Breg pri Ptuju and the area below Ptuj were particularly problematic. At the end of 1893 and in the first half of 1894, several embankments were reconstructed (improved).

In January 1895, the provincial assembly approved a new four-year project. In the meantime, several days of rain at the end of October and the beginning of November 1895 caused the Drava and its tributaries to overflow their banks again, severely damaging the surrounding area. At the end of August 1896, the water level in Ptuj was 2.5 meters above normal. A more serious flood also affected the area in mid-October 1896. In 1896, only a few protective works were carried out, as the water level made more systematic construction impossible. The following autumn (mid-October 1897), a commission inspected the river and found that not much had been done, that many things needed to be repaired, and that work had not even begun in many places.

In June 1898, just when the Drava had flooded again and reached 3.5 meters above normal, a new four-year project was approved, with the annual budget increased to 50,000 guildens. (100,000 crowns). For the new four-year period, the Drava River hydraulic structures were completely re-planned. As the main means of flood prevention, the so-called patent dams of the (Drava) engineers Kajetan Krischan and Ludwig Zwanziger were offered (free of charge to begin with), which were based on a system of submerged cylinders (but the decision-makers ultimately did not decide on them). In addition to regular maintenance work, the Waterworks Office produced several plans worth a total of approx. half a million crowns. However, the state and the region were unable to make such a financial "burden", so the Waterworks Office stuck to its regular annual budget (100,000 crowns). Due to the recent flood in 1898, no concrete work was started, as they had to repair the damage first. In 1899, too, it was more or less just words. But despite the breaking of ice at the end of December 1899, work on the river only began at the beginning of 1900, and several dams worth over 100,000 crowns were built.

Meanwhile, in the summer (July 1900), floods threatened again; fortunately for the residents along the Drava, the latter flooded less and was not so destructive. But barely a year later (end of June 1901), the Drava ravaged again and rose almost 3 meters above normal water levels in Ptuj. The Tyrolean and Carinthian rain filled the riverbed, carrying material with it and destroying everything in its path. In September 1901, the area was threatened again; several days of rain caused floods in the Drava's tributaries (Grajena, Dravinja, Rogoznica), while the Drava miraculously did not cause too many problems (in 1901, around 100,000 crowns were spent on floods alone). The following year (summer), the Drava also severely threatened the areas downstream of Ptuj. Nevertheless, by the end of 1902, several works had been carried out, and the following year reconstruction works were carried out between Pobrežje pri Mariboru and Pušenci worth approx. 100,000 crowns.

But in mid-September (14th and 15th) 1903, the Drava again did not spare the locals. As usual, catastrophic conditions were already recorded in its upper reaches. In Maribor and Ptuj, people were fearing the worst. In the largest city in Lower Styria, the bridge between Koroško predmestje and the workshops of the Southern Railway collapsed. The dirty water rose all morning on the first day (September 14th), carrying with it all the material it picked up on its way. The next day, the water level was already 4.2 meters above normal; it flooded the lower parts of the city (Lent), where residents had to abandon their homes. In Maribor, between 16 and 18 people are said to have drowned. Similar conditions prevailed in Ptuj and its surroundings. In the autumn of the follow-

ing year, the Drava threatened again. In October 1904, the Drava, especially in its lower reaches, overflowed several times and caused a lot of damage. The areas Dravsko polje and Ptujsko polje faced difficult conditions throughout, while the population lived in considerable fear of the unruly river from year to year.

In the following years, despite calls for systematic regulation between Maribor and Središče, merely maintenance work followed. Meanwhile, in 1907 and 1908, it flooded again considerably. Although the provincial assembly passed a law in September 1909 regarding the systematic regulation of the Drava, “worth” almost 12 million crowns, the much-needed restoration was delayed. In the years before (and during) the war, only maintenance work was carried out to solve current problems. The collapse of the monarchy, of course, interrupted the plans.